

Smernice za pripravo izvedbenih kurikulov za neformalne izobraževalne programe slovenskega jezika na preživetveni ravni zaradi združitve družine

Kazalo vsebine

Vsebina

1 Namen	3
2 Ciljne skupine.....	3
3 Cilji neformalnih izobraževalnih programov učenja slovenščine na preživetveni ravni	4
3.1 Vsebine neformalnih izobraževalnih programov učenja slovenščine na preživetveni ravni	4
3.2 Standardi znanja neformalnih izobraževalnih programov učenja slovenščine na preživetveni ravni.....	5
3.3 Načini za doseganje standardov	6
3.4 Preizkus znanja	7
4 Izvajalci	9
5 Znanje in usposobljenost izobraževalcev	9
6 Trajanje.....	9
7 Viri in literatura	10
Priloga 1: Uporaba zdravstvenih storitev (zglede scenarija).....	11
Priloga 2: Preizkus znanja (zglede scenarija).....	15

Avtorici smernic: dr. Mateja Eniko, doc. dr. Ina Ferbežar, Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.

Strokovni pregled: dr. Katica Pevec Semec, mag. Marta Novak, Zavod RS za šolstvo, izr. prof. dr. Nataša Pirih Svetina, Oddelek za slovenistiko, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.

1 Namen

Namen tega besedila je ponuditi smernice za pripravo izvedbenih kurikulumov v neformalnih, najmanj 180-urnih izobraževalnih programih slovenskega jezika za odrasle. Ti programi se izvajajo z namenom razvijanja zmožnosti najbolj temeljnega sporazumevanja v slovenščini kot neprvem jeziku, ki na novo priseljenim osebam omogoča preživetje v ponovljivih, rutinskih situacijah in ob vsakodnevnih opravilih (npr. nakupi in druge storitve, obisk pri zdravniku). Izvajalci pri pripravi izvedbenega kurikula smiselno sledijo tudi Izhodiščem za pripravo javnoveljavnih programov za odrasle (2020).¹

Smernice so bile razvite za namene uresničevanja neformalnih programov učenja slovenščine za namene združitve družine, kot to opredeljuje 2. člen Zakona o spremembah in dopolnitvi Zakona o tujcih.²

Pri razvoju smernic smo snovalke upoštevale spremembe, ki jih v zadnjih nekaj letih zaznavamo v izvoru oseb, ki se priseljujejo v Slovenijo, predvsem pa tudi najnovejša strokovna spoznanja in pristope na področju učenja neprvih jezikov ter etična načela. Pomembna referenca so bili pri tem tudi obstoječa priporočila in dokumenti Sveta Evrope: *Skupni evropski jezikovni okvir: učenje, poučevanje, ocenjevanje* (SEJO, 2011), *Skupni evropski jezikovni okvir: učenje, poučevanje, ocenjevanje, Dodatek* (Dodatek k SEJU, 2023), referenčni okvir *Opismenjevanje in učenje drugih jezikov za jezikovno integracijo odraslih priseljencev* (LASLLIAM, 2022) in *Orodja za prepoznavanje oseb z nizko ravno pismenosti LAMI-LASLLIAM* (LLAT, 2023) (gl. pogl. Viri in literatura).

Kot izhodišče za pripravo smernic sta služila dva že obstoječa dokumenta oz. programa za slovenščino kot drugi in tuji jezik, namenjena govorcem drugih jezikov na začetnih stopnjah znanja slovenščine, in sicer:

1. opis *Preživetvene ravni za slovenščino*, ki je dodatek javnoveljavnega izobraževalnega programa *Opismenjevanje v slovenščini za odrasle govorce drugih jezikov* (2016, posodobitev je v pripravi) in
2. posodobljeni javnoveljavni izobraževalni program *Začetna integracija priseljencev* (2023).³

2 Ciljne skupine

Ciljna skupina uporabnikov teh smernic so izvajalci neformalnih jezikovnih programov in njihovi izobraževalci, torej učiteljice in učitelji slovenščine, ki pripravljajo izvedbene kurikule neformalnih programov za učenje slovenskega jezika za odrasle priseljence na najbolj temeljni, to je preživetveni

¹ Ta načrtovalce in izvajalce programov za odrasle vodijo pri opredelitvi sestavin programov za odrasle in pri upoštevanju temeljnih načel izobraževanja odraslih (upoštevanje andragoškega ciklusa oz. ponavljajočega se kroga, v katerem se dogajajo učne spremembe, upoštevanje posameznikovih potreb in interesov pri načrtovanju in izvajanju programa, odprtost programa za dopolnjevanje pri njegovi izpeljavi, prožnost pri izvajanju izobraževanja pri izbiri metod, načinov vrednotenja znanja, dejavnosti udeležencev, spremljanje in evalvacija programa (Izhodišča za pripravo javnoveljavnih programov za odrasle, 2020)).

² Uradni list RS, št. 115/23 z dne 15. 11. 2023.

³ Ta je predviden za izvajanje 180- in 240-urnih tečajev slovenščine.

ravni, in jih izvajajo.

Ciljna skupina neformalnih izobraževalnih programov za učenje slovenščine na preživetveni ravni so prvenstveno odrasli priseljenci in priseljenke, stari od 18 do 60 let, ki so se v Slovenijo priselili zaradi združitve z družino⁴, seveda pa so neformalni izobraževalni programi za učenje slovenščine na preživetveni ravni namenjeni vsem, ki to znanje potrebujejo. Gre za osebe raznolikega izvora in z različnimi kulturnimi (lahko tudi zelo oddaljenimi) ozadji, ki uporabljajo različne prve jezike in so v slovenščini začetniki in na različnih ravneh obvladajo druge (tuje) jezike (ali jih ne obvladajo). Zanje se predvideva, da imajo pa najbolj temeljne sporazumevalne potrebe, povezane s preživetjem v novem okolju (prehrana, bivanje, zdravje, šolanje otrok). Te sporazumevalne potrebe se nanašajo na zelo konkretne vsakodnevne situacije, v katerih se znajde posameznik oz. posameznica, ter na ponovljiva in predvidljiva jezikovna opravila.

Pričakuje se, da bodo udeleženke in udeleženci neformalnih izobraževalnih programov slovenščine na preživetveni ravni glede na svoje prve jezike in izvirne kulture precej heterogeni, prav tako pričakujemo, da bodo to osebe na nižjih ravneh (funkcionalne) pismenosti, zato lahko predvidevamo počasnejše napredovanje pri učenju slovenščine.

3 Cilji neformalnih izobraževalnih programov učenja slovenščine na preživetveni ravni

Cilji, ki se uresničujejo v neformalnih izobraževalnih programih slovenščine na preživetveni ravni za odrasle, so razvijati zmožnosti za zelo enostavno sporazumevanje v najbolj predvidljivih in ponovljivih situacijah (raven Pred A1 in A1 Skupnega evropskega jezikovnega okvira) oziroma za preživetje v novem (lokalnem) okolju. Cilji se uresničujejo

1. s predlaganimi vsebinami,
2. s standardi znanja,
3. z načini za doseganje standardov in
4. s preizkusom znanja.

3.1 Vsebine neformalnih izobraževalnih programov učenja slovenščine na preživetveni ravni

Vsebine sestavlja 10 osnovnih tematskih oz. vsebinskih sklopov, kot to določa dokument

Preživetvena raven za slovenščino (2016). Sklopi pokrivajo najbolj temeljna področja posameznikovega bivanja in delovanja v novem okolju.

Preglednica 1: Vsebine programov

Tematski sklopi	Vsebine ⁵
1. Osebna identiteta	ime, (elektronski) naslov, telefon, starost, spol, poklic, družina; osebni dokumenti; obrazci
2. Stanovanje, bivanje, okolje	vrste bivališč, prostori, pohištvo in oprema; infrastruktura (napeljave);

⁴ Gl. Zakon o tujcih, člen 47.

⁵ Za natančnejšo predstavitev vsebin in njihove jezikovne realizacije gl. program Začetna integracija priseljencev 2023.

	okolje; vreme; domače živali, rastline
3. Telo in zdravje	telo (deli telesa); počutje in zdravstveno stanje, bolezen; zdravila; zdravstvene storitve
4. Hrana in pijača	hrana in pijača; naročanje
5. Vsakdanje življenje, prosti čas	opravila; čas (deli dneva, ure) hobiji in interesi; RTV, prireditve (predstave, koncerti, tekme); družabno življenje, družabna omrežja
6. Nakupovanje, storitve	trgovine, pošta, banka, policija; cene, denar; količine in merske enote; embalaža, materiali; oblačila in obutev
7. Osebna razmerja	pozdravljanje; družabno življenje (prošnja, zahvala, opravičilo, voščilo, vabilo)
8. Izobraževanje	vrste šol, šolski predmeti, stvari v zvezi s šolo; tečaj
9. Delo in poklic	poklici; delo in delovni prostori; iskanje zaposlitve; zaslužek
10. Promet, potovanje	kraji; prometne poti, vozila, javni prevoz; orientacija; potovanja (turizem)

3.2 Standardi znanja neformalnih izobraževalnih programov učenja slovenščine na preživetveni ravni

Standardi znanja se v neformalnih programih slovenščine na preživetveni ravni, ki se izvajajo zaradi združitve družine, osredotočajo na govorno sporazumevanje oz. na govorno interakcijo v slovenščini. To utemeljujemo s predpostavko, da se na novo priseljena oseba za preživetje v vsakodnevnih rutinskih situacijah v taki interakciji znajde najprej. Pri tem gre za zelo preprosto sporazumevanje v vsakodnevnih, ponovljivih situacijah, ki so povezane z zadovoljevanjem posameznikovih konkretnih potreb (v situaciji jaz-tukaj-zdaj). Kar zadeva jezikovno produkcijo, to vključuje zelo osnovni nabor preprostih izrazov in fraz, ki so povezani z določenimi konkretnimi situacijami in neposrednimi potrebami. To konkretno pomeni uporabo zelo kratkih, naučenih izjav ob pomoči neverbalnih sredstev in drugih jezikov, ki jih oseba zna.⁶ Sporazumevanje je počasno, zanj so značilni ponavljanje, ponovni začetki, premori, iskanje izrazov. Zaradi omejenega repertoarja in značilnega »tujega« (iz)govora je za uspešno sporazumevanje potreben trud sogovorca, ki je vajen komunikacije s tujimi uporabniki in uporabnicami slovenščine. Potek sporazumevanja je tako močno odvisen od tolerance in naklonjenosti sogovorca oz. njegove pomoči (razločnega in počasnega govorjenja, enostavnega izražanja, ponavljanja).

Če je neposredno ogovorjen, je uporabnik slovenščine na preživetveni ravni zmožen⁷

⁶ Na splošno se predvideva, da so v začetnih fazah usvajanja tujega jezika receptivne zmožnosti bolj razvite od produktivnih.

⁷ Standardi znanja temeljijo na opisnikih v lestvicah Pred A1 in A1 v Dodatku k SEJU 2023, z manjšimi prilagoditvami. Pomenijo minimalne standarde jezikovnega znanja, ki jih je še mogoče meriti.

- slediti jasnemu, zelo počasnemu, razločnemu govorjenju z dolgimi premori; v znanih, ponovljivih situacijah prepoznati informacije, ki jih potrebuje (npr. kraj, čas).
- slediti preprostim konkretnim navodilom in napatkom, ki vključujejo čas, kraj, števila itd., če jih spremlja ustrezna neverbalna oznaka.
- s preprostimi izrazi naročiti, kaj želi (npr. hrano), če si lahko pomaga z neverbalnimi znaki, uporabljati številke in količinske izraze ter izraziti cene in čas.
- v zelo preprostem pogovoru zastavljati preprosta vprašanja o vsakdanjih stvareh in odgovarjati nanje ter oblikovati preproste izjave, ki se nanašajo na neposredne potrebe in na znane, vsakdanje teme, in se odzivati nanje.
- sodelovati v zelo preprostem pogovoru o stvarnih temah, ki ga neposredno zadevajo (o svoji državi, družini, šoli), povedati, če mu je kaj všeč ali ne (npr. hrana).
- poimenovati vsakdanje stvari, ki jih potrebuje, in jih zelo preprosto opisati (barvo, velikost).
- tvoriti preproste, večinoma nepovezane fraze, povezane z njegovim zasebnim življenjem, povedati osebne podatke (npr. ime, izvor, starost, naslov ...), predstaviti svojo družino, opisati vsakdanje značilnosti svojega življenja (kje živi in kaj dela), preprosto izraziti (ob pomoči neverbalnih znakov), kako se počuti, opisati težavo (npr. pri zdravniku) in odgovoriti na preprosta vprašanja o počutju.
- uporabljati najpreprostejše vljudnostne fraze (pozdraviti, se zahvaliti, prositi za kaj, se opravičiti, voščiti), izraziti (tudi s pomočjo neverbalnih znakov) potrditev in zanikanje/strinjanje in nestrinjanje, izraziti, da razume oz. ne razume, pokazati zanimanje, po razumevanju vprašati sogovorca.

3.3 Načini za doseganje standardov

Konkretna realizacija navedenih standardov znanja je natančneje opredeljena v opisu Preživetvena raven za slovenščino (2016) in v programu Začetna integracija priseljencev (2023), ki poleg tega prinaša tudi metodično-didaktična priporočila za izvajanje programa. Zato izvajalce in izobraževalce vabimo, da pri izvajanju neformalnih programov slovenščine na preživetveni ravni uporabljajo oba dokumenta.

Udeleženke in udeleženci neformalnih izobraževalnih programov slovenščine na preživetveni ravni bodo lažje usvajali novo znanje, če bodo aktivnosti potekale v obliki scenarijev, sestavljenih iz jezikovnih opravil, saj bodo tako pridobljena znanja lažje prenosljiva v konkretne življenjske situacije (gl. zgled scenarija v prilogi 1).⁸ Opravila naj se osredotočajo na posameznike in njihove neposredne sporazumevalne potrebe (jaz-tukaj-zdaj).

Dodatno priporočilo:

Zaradi omejitev v jezikovnem razponu se uporabnike na začetnih ravneh spodbuja k opiranju na raznojezični repertoar oz. uporabi kateregakoli jezika, ki lahko pripomore k uspešnosti sporazumevanja (gl. Dodatek k SEJU 2023).

⁸ Pri scenariju gre za poseben didaktični pristop, ki vključuje vrsto namišljenih aktivnosti v neki situaciji, ki je za udeleženca izobraževanja realistična. Cilj je »potopitev« v situacijo, v kateri se bo posameznik najverjetneje znašel tudi v resničnem življenju, zato mora biti čim bolj podobna realni. V njej se simulirajo za konkretno situacijo tipična jezikovna opravila (npr. pogovor pri zdravniku, nakup zdravila, sledenje navodilom za uporabo zdravil ipd.). Scenarij je vedno sestavljen iz več povezanih aktivnosti in ga sestavlja več jezikovnih opravil. Primer scenarija je naveden v prilogi 1.

3.4 Preizkus znanja

Preizkus znanja se izvaja ob koncu neformalnega izobraževalnega programa. Izveden je lahko tudi samostojno za vse tiste, ki se izobraževanja ne udeležijo, potrebujejo pa potrdilo o uspešno opravljenem preizkusu znanja iz slovenskega jezika, kot zahteva Zakon o tujcih. Preizkus znanja slovenskega jezika je ustni in obsega govorno interakcijo, vodeni pogovor, ki se izvede v obliki učnega scenarija (gl. prilogi 1 in 2).

V preizkusu se preverja sporazumevanje v najbolj temeljnih, preprostih, ponovljivih in predvidljivih vsakodnevnih situacijah, ki so vezane na posameznikove konkretne vsakodnevne potrebe (jaz-tukaj-zdaj). To pomeni razumevanje zelo kratkih in enostavnih informacij, povezanih s posameznikovimi osebnimi zadevami in njegovo konkretno situacijo ter preprosto odzivanje nanje ob uporabi neverbalnih sredstev in ob pomoči naklonjenega sogovorca.

Jezikovna opravila, ki jih udeleženci programa izvedejo v preizkusu znanja, so:

1. izmenjava osnovnih osebnih informacij,
2. zelo kratek neformalni pogovor o stvarnih, predvidljivih temah, ki zadevajo posameznikovo konkretno izkušnjo,
3. pridobivanje dobrin in storitev v pogostih vsakdanjih situacijah (vodeno in ob pomoči sogovorca), razumevanje enostavnih izjav v pogovoru o osebnih zadevah v vsakdanjih ponovljivih situacijah.

Izvedba preizkusa znanja: usmeritve za vodeni pogovor⁹

- Izobraževalec je prijazen in naklonjen udeležencu; vzdušje naj bo umirjeno, da se bo udeleženec počutil varno in udobno.
- Izobraževalec izhaja iz udeleženčeve individualne izkušnje, iz njegove situacije, vprašanja so prilagojena njegovim sporazumevalnim potrebam in praksam v slovenskem jeziku; vprašanja predpostavljajo predvidljive odgovore, z njimi je mogoče izzvati razmeroma realno jezikovno rabo, so kratka in enostavna.
- Če se udeleženec ne odzove na vprašanje, mu izobraževalec pomaga tako, da kot zgled na posamezno vprašanje pove informacijo o sebi, potem pa k odzivu povabi udeleženca, npr.: *»Jaz sem iz Slovenije/iz Kopra ... Pa vi? Od kod ste vi?«*
- Po potrebi izobraževalec uporabi tudi neverbalne prvine (npr. pokaže na sebe in nato na udeleženca).
- Izobraževalec je do sogovorca spoštljiv, izkazuje mu pozornost – lahko tudi s preprostim povzemanjem tega, kar je pravkar povedal; s tem izobraževalec tudi preveri, ali je udeleženca pravilno razumel ali ne.
- Izobraževalec da udeležencu dovolj časa za oblikovanje odgovora. Pozorno ga posluša in se pri vprašanjih navezuje na njegove odgovore. Ne zastavlja vprašanj, na katere je informacijo v pogovoru predhodno že dobil.
- Izobraževalec govori počasi, jasno in razločno, vendar dovolj naravno, ne pretirava z zlogovanjem ali povečano glasnostjo. Po potrebi večkrat ponovi povedano z istimi ali drugimi besedami, uporablja mimiko in gestiko, dela daljše pavze.

⁹ Prilagojeno po LLAT 2023 (1. orodje).

Kriteriji in merila za presojo o doseganju ciljev nalog v preizkusu

Kriterij za uspešno opravljen preizkus iz znanja slovenščine na preživetveni ravni za namene združitve družine je izvedba naloge (gl. predlog nalog v preglednici 2). To pomeni, da se pri presoji o doseganju ciljev upošteva, ali je bil namen oz. cilj naloge dosežen (ali je bila naloga ustrezno izvedena) oz. ali je pri tem mogoče razbrati (pravo) sporočilo.¹⁰

Za pomoč pri presoji o doseganju ciljev smo za izobraževalce pripravili tudi konkretnejše usmeritve (gl. preglednico 2).

Preglednica 2: Merila za presojo o doseganju ciljev¹¹

CILJ: Izvedba naloge	
Predstavitev: izmenjava osnovnih osebnih informacij	Če se spraševalec izraža zelo počasi in jasno ter v neidiomatskem jeziku, zna odgovoriti na preprosta neposredna vprašanja v zvezi z osebnimi podatki. V obliki kratkih preprostih stavkov in fraz z uporabo pogostih besed zna opisati sebe, kaj dela in kje živi. Pri tem si lahko pomaga z neverbalnimi prvinami.
Neformalni pogovor (izhodišče: jaz-tukaj-zdaj)	Razume preprosta vprašanja. S kratkimi, preprostimi stavki in frazami s pogostimi besedami ter ustaljenimi izrazi zna na kratko odgovarjati na vprašanja o sebi, vsakdanjih opravkih, zelo enostavno opiše najobičajnejše vidike svojega življenja. Če je neposredno nagovorjen in če sogovorec govori počasi in jasno, lahko sodeluje v zelo enostavnem pogovoru o stvarnih, predvidljivih temah (npr. družina, šola). Zna povedati, kaj mu je všeč in kaj ne, kaj ga zanima, ali se s čim strinja ali ne. Pri tem si lahko pomaga z neverbalnimi prvinami.
Pridobivanje dobrin in storitev (v konkretni situaciji po scenariju)	Če se lahko pripravi vnaprej, se zna odzvati v dobro znanih vsakdanjih in ponovljivih situacijah, pri tem uporablja zelo kratke preproste stavke in fraze s pogostimi besedami. Zna preprosto spraševati o vsakdanjih predvidljivih stvareh. Preprosto zna povedati, kaj je težava (npr. pri zdravniku), prositi za stvari in jih dati drugim, naročiti. Pri tem si lahko pomaga z neverbalnimi prvinami.

Presoja o doseganju ciljev naloge ne temelji na doseganju točk, ampak gre za to, ali oseba nek konkretni cilj glede na zgornje opisnike doseže ali ne. To utemeljujemo z dejstvom, da preživetvena raven opisuje jezikovno zmožnost, ki je omejena na res temeljne, predvidljive in ponovljive vsakdanje sporazumevalne položaje; opisniki, ki bi opredeljevali zmožnost pod preživetveno ravnjo, obstajajo le za izjemno redke kategorije (gl. Dodatek k SEJU 2023) oziroma opisujejo jezikovno zmožnost pred preživetveno ravnjo za posebno ciljno skupino s specifičnimi potrebami, na primer za nepismene ali slabo pismene priseljence (gl. LASLLIAM).

Povratna informacija glede uspešnosti preizkusa je opisna: je opravil/ni opravil.

¹⁰ Kategorije, kot so besedišče, izgovor, koherenca, jezikovna pravilnost, se pri presoji o doseganju ciljev ne upoštevajo posebej, ampak se na govorno interakcijo gleda celostno.

¹¹ Lestvica je nastala na podlagi opisnikov v SEJU in njegovem dodatku (ravni Pred A1 in A1) ter dokumentov LASLLIAM (ravni 3 in 4) in LLAT (1. orodje). Cilji konkretne naloge so povezani s standardi znanja (gl. zgoraj).

Udeležencem preizkusa izvajalci izdajo potrdilo o uspešno opravljenem preizkusu iz znanja slovenskega jezika na preživetveni ravni zaradi združitve družine, ki pa ni javno veljavna listina o znanju slovenščine kot neprvega jezika in velja zgolj za postopek podaljšanja dovoljenja za začasno prebivanje zaradi združitve družine, kot zahteva Zakon o tujcih. Druge veljavnosti nima.¹²

4 Izvajalci

Izvajalci neformalnih izobraževalnih programov za odrasle so pravne in fizične osebe, ki so registrirane za opravljanje dejavnosti izobraževanja odraslih, ter pravne osebe, ki imajo dejavnost izobraževanja odraslih določeno v svojem temeljnem aktu.

5 Znanje in usposobljenost izobraževalcev

Za izobraževalce, ki po teh smernicah načrtujejo in izvajajo kurikule za neformalne izobraževalne programe slovenskega jezika na preživetveni ravni zaradi združitve družine in te programe izvajajo, se priporoča usposobljenost za poučevanje slovenščine kot drugega in kot tujega jezika, in sicer poznavanje področja slovenščine kot drugega in tujega jezika, tujih govorcev slovenščine in njihovih značilnosti, učnih procesov, didaktičnih pristopov in metod poučevanja odraslih govorcev in ranljivih skupin, poznavanje obstoječih učnih gradiv in postopkov priprave novih gradiv. Zaželeno je tudi poznavanje predpisov v zvezi s priseljenci in upravnih postopkov v zvezi s priseljivanjem.

6 Trajanje

Po teh smernicah neformalni izobraževalni programi slovenskega jezika za odrasle trajajo 180 ur oziroma 240 ur organiziranega izobraževanja. Programi naj omogočajo udeležencem, ki prihajajo iz bolj oddaljenih kulturnih in jezikovnih okolij, več ur izobraževanja (240 ur), da lahko – kljub morebitnemu počasnejšemu tempu – spoznajo vse s programom predvidene vsebine.

Kolikšen je potreben obseg ur, je odvisno od vsakega posameznika in njegovih individualnih zmožnosti in znanj, motivacije ter od njegovih sporazumevalnih potreb. Zaradi številnih dejavnikov, ki vplivajo na učenje jezika, med drugim pa tudi zaradi različnih načinov učenja oz. poučevanja in njegove intenzivnosti, morajo izvajalci prilagoditi izvajanje programa njegovim udeležencem, njihovem predznanju in siceršnjim sposobnostim ter sporazumevalnim potrebam, kar zahteva tudi določeno mero individualizacije.

¹² Poudarimo naj, da smernice za predlagani preizkus ne zagotavljajo standardizacije preizkusov ne na vsebinski ne na izvedbeni ravni.

7 Viri in literatura

Andragoški center Slovenije 2020: Izhodišča za pripravo javnoveljavnih programov za odrasle. <https://www.acs.si/digitalna-bralnica/izhodišca-za-pripravo-javnoveljavnih-izobrazevalnih-programov-za-odrasle/> (dostop 11. 12. 2023)

Andragoški center Slovenije 2016: Opismenjevanje v slovenščini za odrasle govorce drugih jezikov. https://arhiv.acs.si/programoteka/Opismenjevanje_v_slovenscini_za_odrasle_govorce_drugih_jezikov_v.pdf (dostop 11. 12. 2023)

Andragoški center Slovenije 2023: Začetna integracija priseljencev. V postopku objave.

ALTE 2023, Svet Evrope: Orodja za prepoznavanje oseb z nizko ravno pismenosti LAMI-LASLLIAM. <https://www.alte.org/resources/Documents/LLAT%20-%20Slovenian%20version.pdf> (dostop 11. 12. 2023)

Dodatek k SEJU = Svet Evrope 2023: Skupni evropski jezikovni okvir: učenje, poučevanje, ocenjevanje, Dodatek. <https://www.zrss.si/wp-content/uploads/2023/05/SEJO.pdf> (dostop 11. 12. 2023)

Ina Ferbežar in Nataša Pirih Svetina 2016: Vključevanje v slovensko družbo. Priročnik za izvajalce izobraževalnega programa Začetna integracija priseljencev. <https://centerslo.si/en/books/textbooks-and-handbooks/handbooks/kljuc/> (dostop 11. 1. 2024)

Nataša Pirih Svetina (ur.) 2016: Preživetvena raven za slovenščino. <https://centerslo.si/knjige/ucbeniki-in-prirocniki/prirocniki-in-ucno-gradivo/prezivetvena-raven-za-slovenscino/> (dostop 11. 12. 2023)

SEJO = Svet Evrope 2011: Skupni evropski jezikovni okvir: učenje, poučevanje, ocenjevanje. <https://centerslo.si/knjige/ucbeniki-in-prirocniki/prirocniki-in-ucno-gradivo/skupni-evropski-jezikovni-okvir/> (dostop 11. 12. 2023)

Svet Evrope 2022: Literacy and Second Language Learning for the Linguistic Integration of Adult Learners. Reference guide (LASLLIAM). <https://rm.coe.int/prems-008922-eng-2518-literacy-and-second-language-learning-couv-texte/1680a70e18> (dostop 11. 12. 2023)

Svet Evrope 2018: Linguistic integration of adult migrants. <https://www.coe.int/en/web/language-support-for-adult-refugees/list-of-all-tools> (dostop 11. 12. 2023)

Zakon o tujcih. Uradni list RS 115/23 (15. 11. 2023). <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2023-01-3326?sop=2023-01-3326> (dostop 11. 12. 2023)

Priloga 1: Uporaba zdravstvenih storitev (zgled scenarija)

Cilj: uporabniku predstaviti nekatere temeljne izraze in fraze, povezane z zdravjem, počutjem in zdravstvenimi storitvami.¹³

Sporazumevalne situacije

- Razumevanje preprostih navodil zdravstvenega osebja (npr. za uporabo zdravil).
- Odgovarjanje na neposredno zastavljena vprašanja o zdravstvenih težavah (npr. o počutju).
- Pridobivanje dobrin in storitev, povezanih z zdravjem (npr. dogovor za obisk zdravnika, nakup zdravil).

Gradivo

1. Skica človeškega telesa, fotografije/slike oseb s tipičnimi bolezenskimi znaki, fotografije/slike zdravil (ali realni predmeti), napisi oz. znaki, povezani z zdravstvom (gl. primer spodaj).
2. Primeri iger vlog (udeleženec je vedno postavljen v vlogo, ki je zanj realna – ne igra vloge npr. zdravnika, če to ni tudi v resnici).

Aktivnost 1

Izobraževalec udeležencem s pomočjo slik predstavi ključne besede, povezane z zdravstvom (npr. zdravnik, bolnišnica, prva pomoč, lekarna, zdravila itd.): povabi jih, da povežejo slike in ključne besede. Besede prepíšejo v zvezke ali na delovne liste.

Aktivnost 2

Izobraževalec ponudi udeležencem slike s ključnimi znaki oz. napisi, povezanimi z zdravstvom (bolnišnica, lekarna, prva pomoč itd.).

Udeležence povabi, da:

- poimenujejo, kaj prikazujejo znaki.
- poiščejo in preberejo iste besede na drugih slikah, ki prikazujejo širši kontekst (npr. slika ulice, v kateri je lekarna).

Izobraževalec preveri, ali udeleženci ustrezno razumejo obravnavane besede, na primer z igro spomin.

Aktivnost 3

Izobraževalec ponudi udeležencem delovni list s skico človeškega telesa.

Kaže na primer na dele svojega telesa in vpraša: *Kaj je to?* Če udeleženci ne poznajo poimenovanja, ga pove izobraževalec. Besede spotoma piše na tablo (če ima možnost, na tablo projicira skico človeškega telesa in jo dopolnjuje s poimenovanji).

Udeležence povabi, da poimenovanja prepíšejo v svoje zvezke ali na delovne liste.

¹³ Ta primer scenarija je prirejen po orodju Sveta Evrope Language Integration of Adult Migrants, A Toolkit. Za več primerov scenarijev glejte tudi priročnik Vključevanje v slovensko družbo.

Aktivnost 4

Izobraževalec kaže slike oseb z različnimi bolezenskimi znaki in jih povezuje z deli telesa tako, da vpraša udeležence: *Kaj boli žensko?*

Nato s pomočjo slik predstavi nekaj osnovnih besednih zvez v zvezi s počutjem, boleznijo ali bolečino (npr. *Danes se počutim dobro., Ne počutim se dobro., Boli me glava.*).

Izobraževalec nato vpraša udeležence: *Kako ste danes?/Kako se počutite danes?* Udeleženci mu odgovorijo s pomočjo predhodno predstavljenih fraz.

Fraze nato udeleženci utrjujejo tako, da izžrebajo sliko, ki prikazuje določen bolezenski znak, in na podlagi situacije na sliki povejejo, kako se počutijo.

Udeleženci lahko v nadaljevanju igrajo pantomimo in ugibajo, kako se počutijo drugi udeleženci, ki kažejo bolezenske znake, npr. *A te boli glava?*

Aktivnost 5

Izobraževalec udeležencem ponudi zgled dialoga (npr. pogovor v lekarni). Če je mogoče, naj bo dialog posnet.

A: Dober dan. Prosim?

B: Tablete za glavobol rabim.

A: Lahko vam dam Aspirin.

B: Po Aspirinu me boli želodec.

A: Prav, potem pa Lekadol ali Nalgesin S. A poznate?

B: Ne.

A: Vzamete po potrebi, ampak ne več kot 3 tablete na dan.

Izobraževalec preveri razumevanje.

Izobraževalec nato razdeli udeležencem slike oseb z različnimi bolezenskimi znaki in jih spodbudi, da z njim odigrajo dialog po vzoru zgornjega (igra vlog). Izobraževalec igra vlogo farmacevta, udeleženci pa vlogo bolnika.¹⁴ Udeleženci naj imajo čas za pripravo.

V nadaljevanju lahko učitelj ponudi še kakšnega ali več enostavnih dialogov, ki se odvijajo v okviru zdravstvenih storitev (pri zdravniku, v čakalnici z medicinsko sestro ipd.).

¹⁴ Izobraževalec lahko poustvari lekarniško okolje, prinese nekaj škatlic zdravil ipd., pripravi okence, pred katerim se lahko ustvari vrsta.

Vzorčno gradivo

Za aktivnost 1

Za aktivnost 2

Za aktivnost 3

Za aktivnost 4

Priloga 2: Preizkus znanja (zgled scenarija)

Uvod

Spraševalec pozdravi udeleženca, se mu predstavi ter zelo na kratko pojasni potek preizkusa znanja:

Dober dan. Jaz sem ...

Ste dobro? Ja?

Zdaj bova vi in jaz govorila. Rada bi vas bolje spoznala. Ja?

Predstavitvev

Spraševalec sledi temam in vprašanjem, navedenim v spodnji preglednici.¹⁵ Vprašanja lahko delno prilagaja glede na konkretno sporazumevalno situacijo oz. glede na udeleženčeve odgovore.

Vprašanja naj po potrebi ponovi, parafrazira.

SKLOP	TEMA	VPRAŠANJA
1	Ime Država izvora	<i>Kako vam je ime?/Kdo ste vi?/Vaše ime, prosim?</i> ¹⁶ <i>Od kod ste vi?</i>
2	Prvi jezik Drugi jeziki	<i>Kateri jezik govorite vi?/Kateri jezik govorite vi v ... (država, ki jo je oseba navedla)?</i> <i>Ali vi govorite (tudi) ... (navedite kateri drug jezik, npr. angleščino)?/Katere jezike še govorite?</i>
3	Stanovanje in bivanje	<i>Kako dolgo ste tukaj/v Sloveniji?</i> <i>Kje živite tukaj/v Sloveniji? Ali živite v ...?</i> Navedemo kraj ali območje. <i>Ali živite tukaj/v Sloveniji sami?</i> (Če ne:) <i>Kdo živi z vami?</i> <i>Kakšno je vaše stanovanje/vaša hiša? Na kratko opišite.</i>
4	Izobrazba	<i>Ali ste hodili v šolo v ... (država izvora)?</i> <i>Kako dolgo?/Koliko let?</i> Število let lahko kažemo s prsti.
5	Poklic/Delovne izkušnje	<i>Kaj delate vi?/Kaj ste po poklicu?/Kaj je vaš poklic?</i>

¹⁵ Scenarij za predstavitvev je pripravljen na podlagi dokumenta LLAT 2023 (1. orodje).

¹⁶ Izobraževalec se sam odloči, katera možnost od navedenih je za trenutni kontekst bolj primerna (lahko tudi vse). Velja za vse navedene variante (za poševnicami).

6	Prosti čas	<p><i>(Govorite/Opišite), kakšen je vaš tipičen dan tukaj v Sloveniji.</i></p> <p><i>Kaj (vi) delate zjutraj? Kaj pa delate potem?</i></p> <p><i>Kaj delate vsak dan?</i></p> <p><i>Kaj (vi) radi delate?/Kaj imate radi?/Kaj delate v prostem času?</i></p>
---	------------	--

Neformalni pogovor

Izobraževalec natančno posluša, katere informacije mu udeleženec pove pri predstavitvi. Na podlagi pridobljenih informacij mu zastavi od dve do tri dodatna enostavna vprašanja, povezana z njegovimi osebnimi okoliščinami in izkušnjo.

Na primer:

1. Udeleženec je pri predstavitvi povedal, da v prostem času gleda TV. Izobraževalec ga lahko vpraša: *Kdaj gledate TV? Zvečer? Kaj radi gledate? (Jaz imam rada kriminalke.)*
2. Udeleženec je pri predstavitvi povedal, da ima v Sloveniji prijatelje. Izobraževalec ga lahko vpraša: *Kdo so vaši prijatelji? Izberite enega. Kako mu je ime? Kakšen je? Kje živi? Kje ste ga spoznali/srečali? Kaj rad dela? Kaj delata skupaj? Kaj je po poklicu?*

Pridobivanje dobrin in storitev

Izobraževalec udeležencu pokaže fotografijo, ki predstavlja vsakdanjo, predvidljivo in ponovljivo situacijo, v kateri se oseba pričakovano lahko znajde v realnem življenju.¹⁷ Vpraša ga: *Kaj rečete tukaj? Vi ste ta oseba (pokaže na sliki) – kaj govorite/vprašate? (Izobraževalec lahko nakaže kontekst: To sem jaz (pokaže na prodajalko). Želite, prosim?)*

Če udeleženec potrebuje čas, da se pripravi na repliko, mu izobraževalec to omogoči.

Če udeleženec tvori zelo kratko repliko/vprašanje, ga izobraževalec dodatno spodbudi: *Kaj še rečete?/Kaj rečete potem?/Kaj vas še zanima? Povejte še kaj/še kakšno informacijo.*

Zgled situacije:

Zaključek

Izobraževalec jasno pove, da je preizkusa konec, in se zahvali, na primer:

Hvala lepa. Zdaj je konec (preizkusa). Hvala, lahko greste, na svidenje.

¹⁷ Izobraževalec za izvedbo preizkusa pripravi več takih fotografij. Te naj bodo nazorne. Situacije na njih naj predstavljajo situacije, skladne s temami, navedenimi v preglednici 1, npr. pri zdravniku, v pekarni, na blagajni, na tečaju, na obisku pri sosedih, kupovanje, naročanje ipd.

Priporočilo:

- Pri predstavitvi izobraževalec sledi vprašanjem, kot so predlagana v scenariju. V zaporedju je določena logika – sledijo si od lažjega proti težjemu. Ni pa treba zastaviti prav vsakega posameznega vprašanja, pogovor naj teče, kolikor se da naravno. Izobraževalec med izvedbo tudi oceni, ali je katero od vprašanj morda za sogovorca preveč občutljivo.
- Pri neformalnem pogovoru izobraževalec zastavlja vprašanja zgolj v povezavi z informacijami, ki jih je dotlej pridobil od udeleženca, in ne odpira povsem novih tem. Vprašanja naj po težavnosti ne presegajo ravni.
- Pri opravi pridobivanje dobrin in storitev ima izobraževalec gradivo pripravljeno vnaprej.
- Izobraževalec lahko kot pomoč in za spodbudo navaja lastne zglede (informacije o sebi).

Viri fotografij: Dreamstime, PxHere, Mateja Eniko (simbol za lekarno, lekarna).